

Práce Venduly Havlíkové je dalším dokladem stoupajícího zájmu, kterému se v poslední době těší témata spjatá s otázkami filmové reprezentace, adaptace literárních děl a (post)koloniální situací. Pokud bylo cílem „osvětlit způsoby, jak filmové ztvárnění historických, politických, kulturních a společenských událostí utváří naše vnímání minulosti“ (str. 2), musím konstatovat, že jej skutečně z velké části naplnila.

Bakalářská práce má v podstatě dvě rozsahem víceméně rovnocenné části. Zprvu je tu obecný úvod do problematiky imperialismu a jeho zachycení i utváření v médiích. Z povahy materiálu vyplývá, že tato část je více popisná a přehledová. Samotný rozbor filmu si všímá vizuální (méně již zvukové) stránky, přičemž nejvíce pozornosti je věnováno zachycení reprezentačních stereotypů prostředí a etnických rozdílů. Největší přínos práce vidím v rozbořích bipolárních schémat, která řídí vizuální stránku filmu, juxtapozice řádu a chaosu, přírody a kultury, represe a sexuality atd. ve vykreslení exotického prostředí Indie.

Domnívám se, že celkově autorka předkládané práce prokázala rozhled pro složité problematice. Její závěry vyplývají z detailního rozboru, přičemž autorka je schopná samostatné interpretace i adekvátního shrnutí odborných poznatků a jejich aplikace. Celková metoda je jasná a text logicky i jazykově správně formulován. (Jen několik málo nedostatků se objevuje ve formálním zpracování – občas přehlédnuté nesprávné užití uvozovek, překlep v datu (str. 15), několikrát špatné vazby, užití předložek atd.) Ačkoliv k práci nemám zásadní a koncepční připomínky, je tu několik dílčích momentů, které by zasloužily doplnění či osvětlení:

Strana 5 –6: Uvítala bych srozumitelnější a méně zaměnitelné definice pojmu kolonialismus, imperialismus (a též post-kolonialismus, který, ač klíčový termín v názvu, není osvětlen vůbec).

Hodně prostoru je věnováno propagandě rodícího se tzv. populárního imperialismu na přelomu století. Proč ale nevěnovat také jistý prostor proměnám (?) této ideologie (?) po 2. světové válce, respektive v onom postkoloniálním období, kdy Leanaův film vzniká. Zde se nabízí řada otázek, např. spojitost rozebíraného pozdního filmu s dřívějšími filmy Leana (jeho tendence k velkofilmovému obrazovému a epickému vnímání, fascinace exotikou apod.), ale i společenská kritika apod. Takové srovnání možná přesahuje záměr práce, rozhodně ale vnímám jako problém nedostatečnou kontextualizaci s uváděným nostalgickým pohledem na minulost u „heritage films“. Zde by stálo za to analyzovat více (a v kratičkém srovnání s jinými zmiňovanými filmy či TV filmy) poplatnost *A Passage to India* tradičnímu vidění. To má sice kořeny v procesech, které Vendula Havlíková popisuje, ale zajisté nezůstává nedotčen změnami doby. Nostalgický pohled na minulost, typický pro „heritage films“ 80. a 90.let je sice oslavou velikosti Velké Británie, kostýmní barevnou podívanou, ale také (někdy) hořkou sondou do britské společnosti, leckdy i bolestným hledáním vnitřních rozporů současnosti právě v této ne vždy ideální (ač někdy idealizované) době minulé. Právě schopnost této reflexe a (sebe)kritiky, domnívám se, se objevuje u těch nejlepších z filmů té doby. Obecnější závěr takového srovnání (ostatně logicky by vyplynul z analýzy filmu) by se zajisté dobře vyjímal v jinak dosti krátkém a nepřiliš přínosném závěru práce.

V této souvislosti je důležitá také otázka, na níž by odpověď měla být jasná z rozboru filmu, ale, díky někdy ne zcela jednoznačným formulacím, bohužel není (od jasně řečeného počátečního soudu, že Leana se pohybuje plně v tradičním bipolárním schématu, str.2, se nám dostává i obsáhlé obhajoby jeho práva na samostatný subjektivní pohled) – je tedy film Davida Leana ve svém vidění rozdílnosti kultur ukázkou nezbytného eurocentrického esencialismu (protože to prostě tak je – „East is East“ - a la paní Turtonová) nebo dokládá

bipolarita jeho reprezentačních techniků implicitní kritiku takového chápání světa? Nebo je to ještě jinak?

A poslední dotaz - Několikrát pracuje Vendula Havlíková s pojmem „gaze“. Velmi správně a přínosně jej aplikuje při pohledu Britů na Indii. Poněkud problematicky tvrdí, že tento pohled je „obrácen“ ve scéně návštěvy Azíze ve Fieldingově domě (str. 39). Podobně jako při pokusu o vysvětlení, jak vlastně „gaze“ funguje (definice Stuarta Halla na str. 23), tu dojde, dle mého, ke smíšení s „fascinací Jiným“. Jde u Azíze o pohled dominantní, objektifikující? Jaký je rozdíl mezi pohledem Azíze na Fieldingův příbytek a pohledem upřeným na krásy Indie?

V závěru musím konstatovat, že předložená bakalářská práce splňuje podmínky a doporučuji ji k obhajobě s předběžným hodnocením v e l m i d o b ř e.

V Praze dne 7. září 2009

.....
PhDr. Soňa Nováková, CSc., M.A.
vedoucí práce